

ALPES

LA REVISTA DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE LLEIDA - IV ÈPOCA - JULIOL / AGOST 2003 - Núm. 64

ARESTA 64
JULIOL - AGOST 2003

2

TEMA DE PORTADA
CRETA I LES MUNTANYES
BLANQUES
Jordi Gàzquez

7

ALPINISME
ALPS 2003
Andreu Bernadó

8

VIDA DEL CENTRE
APUNTS I COMUNICACIONS
Equip Aresta

10

ARTICLE
EL GLACIALISME PIRINENC,
AVUI (3a part)
Manuel Cortés

13

BTT
EL MARROC EN BICICLETA.
UN PAÍS DE CONTRASTOS
Manel Broch Guimerà

16

EXCURSIONISME
DE MEQUINENSA
A CANDASNOS
Pau Salla

EQUIP DE REDACCIÓ: Mercè Ciutat, Josep Lluís Gàzquez, Mercè Gàzquez, Dolors Llordés, Carmina Pardo, Carles Sàez, Núria Solé. **DISSENY GRÀFIC:** Josep Herrándiz. **EDITA:** Centre Excursionista de Lleida. **REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:** C/ Comerç, 25. 25007 Lleida. Tel.: 973242329. Fax: 973234497. E-mail: cel@lleida.net. INTERNET: <http://www.lleida.org/cel>. **IMPRIMEIX:** Arts Gràfiques Bobalà, SL. **DIPÒSIT LEGAL:** L-39-1958. Tirada: 1.200 exemplars. Publicació no lucrativa. El CEL no es responsabilitza de les opinions dels autors. Es permet la reproducció però amb l'esment de l'autor i l'origen. Subscripció de 6 números: 13 euros. Preu del número: 2,40 euros. Imprès en paper de cel·lulosa blanquejada sense clor. **FOTO DE PORTADA:** Pujant al Gingilos (Creta). Arxiu: Gàzquez-Ciutat. **COL-LABOREN:**

SEMPRE ENS QUEDARÀ L'ARAGÓ. Amb paraules semblants, en Bogart s'acomiaava de la noia, en la famosa escena de l'aeroport de Casablanca. Sintetitzava el sacrifici d'un amor en favor d'altres ideals necessaris, aquells dies de torb mundial.

Molt aviat els excursionistes i muntanyers catalans pronunciarem aquesta frase habitualment. Més a partir de l'efectiva vigència del decret del Govern de la Generalitat de Catalunya, Decret 56/2003 de 4 de febrer, pel qual "es regulen les activitats físicoesportives de lleure en l'entorn natural". Aquesta norma general, sumada a les específiques existents en els espais naturals protegits del nostre país, anirà convertint, esglaó a esglaó, el muntanyenc català en un furtiu indesitjable o bé en un exiliat de cap de setmana. També contribuirà, a poc a poc o massa ràpid, a la crisi de força entitats excursionistes catalanes que, per manca de recursos fonamentalment econòmics (assegurances, necessitat de personal titulat, responsabilitat...), hauran, primerament, d'organitzar clandestinament les seves activitats i després d'algun ensurt segurament desaparèixer. Qui voldrà assumir les responsabilitats, deduïdes de la norma, en una entitat sense ànim de lucre?

La finalitat del decret va de garanties, diu. Les de la qualitat de les activitats, les dels drets i seguretat dels practicants i les de la protecció de l'entorn natural. Però, la qualitat de l'experiència al medi natural, de què depèn? De pagar un tècnic o d'un bon company? Dependrà segurament del caràcter de cada un d'ells? I els drets de les persones? Potser és que les lleis ordinàries no els garanteixen? I la seguretat? Un tècnic garanteix la seguretat? Ajuda, però només cal llegir els diaris per veure com, desgraciadament, també pateixen accidents greus els clients d'empreses d'aventura. És com dir que el permís de conduir garanteix la seguretat a les carreteres. I la protecció del medi natural? Vaja... pensàvem que d'això ja n'hi havia de normes. És clar que les que hi ha tampoc no són suficients per impedir més urbanitzacions i estacions d'esquí al medi natural, però, com cal suposar, d'això el decret no en diu res.

Aquest decret fóra bo aplicar-lo exclusivament a les empreses d'aventura de pagament, l'activitat de les quals està adreçada al públic de "parc temàtic", però és un cop molt dur per als afeccionats d'entitats excursionistes amb vocació per l'esport de natura. Aquesta norma, un cop més, perjudica l'afecció en favor de la professionalització comercial. L'excursionista muntanyer gasta poc i empenya.

Haurem de dirigir la nostra mirada i atenció fora de les muntanyes catalanes. Des de Lleida la muntanya aragonesa sempre ha estat tan propera com la nostra i els nostres veïns consideren millor els muntanyers. Algun benefici ha de tenir ser de les terres de ponent.

LA PAERIA

Ajuntament de Lleida

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Creta i les muntanyes blanques

Arxiu: Gàzquez-Ciutat

Capella de Agios Paulos, a la costa sud

Una de les nombroses llegendes de la mitologia grega ens conta que Zeus, el “capo” dels deus, va néixer a Creta, i que el seu pare, Kronos, havia devorat la resta de fills per por que no li poguessin arrabassar el regne. Ell es va salvar gràcies a la seva mare, que va embolicar una pedra amb els bolquers, que Kronos es va empassar pensant-se que era el seu fill.

També ens conta que, més endavant, Zeus, disfressat d'un formidable toro blanc, va anar a Fenícia i es va endur Europa, la filla del rei Agenor, cavalcant per damunt les ones fins a la seva illa natal.

Nosaltres no anàvem muntats damunt d'un brau, o almenys això feien suposar les nostres tarques d'embarcament, però l'aparell, encabritat amb la tempesta, era com si volgués fer un *remake* del famós rapte d'Europa. En aterrar vaig pensar per un moment que el pilot havia fet marrada i havia anat a petar a l'aigua, però després d'uns quants rebots vàrem comprovar que, sortosament, dins de l'aigua hi havia quelcom ferm. Ens

havien venut Creta com un paradigma de la sequera, i heus ací que els aiguats no feien més que caure l'un darrere l'altre.

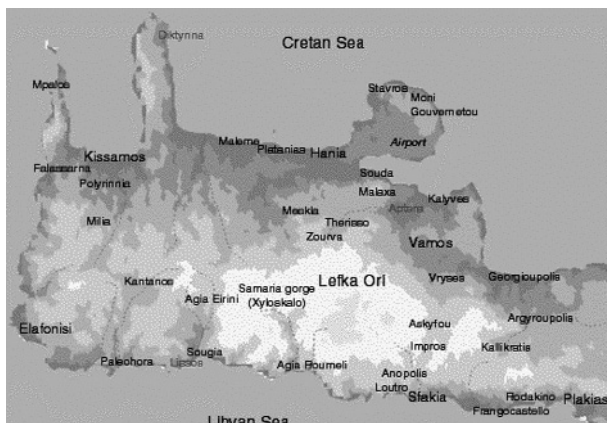
Mapa de Creta

Amb aquest decorat, el flux de turistes decidits a seguir el ritual programa de visites havia minvat notablement, i els escassos que es deixaven veure per Cnossos es defensaven de la pluja amb les indumentàries més pintoresques. Situat a uns quants quilòmetres d'Iraklio, la principal ciutat de l'illa, Cnossos és conegut per l'impressionant palau del rei Minos. Màxima

expressió de la cultura minoica, aquest gran complex arquitectònic, la reconstrucció del qual va iniciar el britànic Arthur Evans el 1900, es caracteritza per la magnífica decoració amb frescos policromats i el revestiment de murs i paviments amb lloses d'alabastre. Un altre fet destacable és l'abundància de figures taurines, tant en les pintures com en l'arquitectura i en els diferents objectes trobats. En el moment de màxima esplendor el palau tenia més de 1.500 habitacions edificades en diferents nivells, la qual cosa dóna una idea de la complexitat de l'obra, inspiradora possiblement de la llegenda del laberint. Conten que Pasífae, dona de Minos, arran d'una complexa història de desitjos i gelosies, va engendrar el Minotaure, monstre de cos humà i cap de toro. Motiu de vergonya familiar, Minos va ordenar construir el cèlebre laberint on va tancar -lo i on era alimentat amb carn humana. Els enemics del rei eren reclosos en aquest laberint, del qual ningú no podia sortir, fins que Teseu va vèncer el Minotaure i, ajudat pel fil d'Ariadna, en va poder sortir (de forma similar com ho fan espeleòlegs i submarinistes).

Semblava que finalment el sol havia vençut el déu del tro (formava part aquest de l'eix del mal?) i havia trobat el pas per sortir del laberint de núvols, cosa que vàrem celebrar amb un típic *stifado* amb bona cervesa. El bon temps seria, però, transitori i decidírem llogar un cotxe l'endemà per visitar altres llocs d'interès històric entre ruixat i ruixat (Phaistos, Gortyn, Agia Triada...)

Acabada la part cultural del viatge, ens dirigim cap a les muntanyes: els nostres precis sembla que han estat escoltats i la situació meteorològica s'estabilitza progressivament.

Detall del sector occidental

El nostre objectiu són les Muntanyes Blanques (Lefká Ori), situades a l'extrem occidental de l'illa.

Aquest nom li ve pel color blanc de la roca calcària, fins al punt de fer la impressió de cims nevats. Els cims es mouen entorn dels 2.000 m, amb la màxima elevació al Pachnes (2.453 m). El servei d'autobusos és força fiable, encara que no sembla que el límit màxim de viatgers sigui un concepte d'ús habitual. Però agafar l'autobús a l'inici del recorregut té els seus avantatges i podem romandre asseguts les dues hores i mitja que dura el trajecte d'Iraklio fins a Hania.

Una de les atraccions més fortes de la zona és l'engorjat de Samaria. D'uns 18 km de llargada, són les més anomenades de totes les gorges del vessant sud, la major part de les quals tenen com a final la meravellosa costa del mar de Líbia. Aquestes gorges foren declarades reserva natural l'any 1929 per protegir una espècie d'ibex (anomenat pels locals amb afecte kri-kri) i són un parc nacional, amb la restricció d'activitats que això comporta, atès que en plena temporada un nombre diari de visitants de l'ordre dels 2.000 no és gens estrany. El descens de les gorges de Samaria forma part de qualsevol paquet turístic, i ha permès que la gent del país s'adoni que hi ha altres coses a part de les platges susceptibles d'atreure visitants. El període de visites és, però, limitat, ja que va des de l'1 de maig fins al 31 d'octubre, amb l'excepció que el mal temps recomani restringir aquest període.

Això ens preocupava, ja que les pluges torrencials dels darrers dies podien haver provocat incidències. Per confirmar la situació, anem a l'oficina d'informació, localitzada en una antiga mesquita turca, a la part vella d'Hania. El recorregut és una delícia de carrerons amb innumerables botigues que fan saltar les pupil·les als turistes àvids d'emportar-se un record (o més). I, al final, ens espera la meravella del port Venècia, que recorda que al començament del segle XIII, després de la caiguda de l'imperi bizantí, l'illa fou venuda als venecians per 1.000 monedes de plata.

Tal com ens temíem, l'accés era tancat pels desperfectes del camí, però confiaven a reobrir-lo aviat. Això tampoc no era un gran desastre, ja que abans de fer la gorja de Samaria volíem anar a les Muntanyes Blanques, aprofitant que el temps semblava que estava definitivament estabilitzat.

Al matí següent, a primera hora, fem cua a l'estació d'autobusos per agafar -ne un que en una hora i mitja ens porta a Xyloskalo (1.245 m), punt d'entrada al parc nacional i també inici de l'ascensió al Gingilos (2.080 m). Nosaltres baixem uns 3 km abans, al llogaret d'Omalos (1.080 m), que és un gran

plató d'uns 3 km de diàmetre, a l'entrada del qual hi ha algunes cases i algun petit hotel.

A l'època que hi anem (mitjans d'octubre), no sembla que hi hagi problemes per trobar allotjament (de fet, al vespre ens preguntaran, en un intent de captació de clientela, si ja tenim lloc per dormir). I aviat deixem a l'habitació el prescindible i estem llestos per remuntar el bocí de carretera fins a Xyloskalo, on no es pot pernoctar, però hi ha un bar per fer un bon caferet. Després ens adonarem que, com que els autobusos són reticents a parar a Omalos per agafar gent, el servei d'allotjament sol incloure un servei propi de transport fins al començament del parc.

Els visitants que volen baixar l'engorjat estan decebuts: un cartell de TANCAT impedeix davallar a la gorja. Quatre fotos, un beure i girar cua! A nosaltres això no ens afecta, i amb un

Arxiu: Gàzquez-Cuñat

Pujant al coll del Gingilos

ambient fresc i un dia lluent empenem la pujada cap al Gingilos. Per on, no hi ha discussió! El camí, que segueix el llom que puja del plató d'Omalos, està molt "manufacturat", com si hi haguessin treballat les brigades de Foment, i unes xarxes de tela metàl·lica impedeixen apropar-se a l'esvoranc que cau sobre el barranc de Samaria. A mesura que el camí pren alçària la vegetació, de pins i cedres retorçuts pels vents de l'hivern, comença a escassejar. El camí canvia de vessant i entra al tram superior del barranc de Samaria, contornejant curiosos *pínchales* i travessant algun forat natural fins a retrobar el llit del barranc a la font de Linoselli, font d'abastament de les instal·lacions del parc a Xyloskalo.

Ara podem contemplar la grandiosa cara N de prop de 900 m d'alçària, on hi ha algunes vies de dificultat obertes. D'ací endavant, la vegetació canvia per una simfonia calcària d'extenses tarteres. El camí, molt marcat i ben transitable, ens porta al coll en menys d'una hora. En arribar, el paisatge que apareix pel sud és majestuós, amb la boira enlairant-se des del mar a la recerca de nous indrets, dibuixant castells impossibles. A partir d'ací el camí ja no és tan evident; cal anar a buscar unes plaques calcàries, passar pel costat d'un avenc (encara que indicat, sembla que algú s'hi ha fotut de cap) i superar els diferents ressalts seguint els senyals de pintura vermella, la qual cosa requereix només una mica d'atenció. Al cap d'unes tres hores arribem al Gingilos per un caos de blocs de dimensions considerables i passem una bona estona contemplant el panorama. Al nord, la boira que comença a bellugar-se ens permet endevinar els voltants d'Hania i la costa mediterrània, mentre que pel sud una llum engegadora es reflecteix al mar de Líbia. Cap a l'est es desplega el sector central de les Muntanyes Blanques, amb el Pachnes com a punt culminant. La serralada, una successió poc definida de relleus pedregosos que ens recorden les dunes del desert, queda abruptament tallada per la muralla que es precipita fins al fons de la vall de Samaria. Resseguint-la cap a ponent veiem el Melindaou (2.133 m), amb el refugi Kallergi (1.580 m), que seran el proper objectiu. Actualment en molt bones condicions, aquest refugi fou utilitzat per l'exèrcit grec durant la dictadura dels coronels per fer pràctiques. Posteriorment va passar al Club Alpi d'Hania, que el té llogat a un guia austriac, personatge un pèl pintoresc que sembla haver-se adaptat prou bé a l'ecosistema.

L'endemà els primers raigs de sol ens agafen prop del refugi. La nit ha estat freda i les boires que al vespre varen estendre el seu mantell ja s'han esvaït, el que ens permet contemplar el

Arxiu: Gàzquez-Ciutat

Vista del palau de Cnossos

plató d'Omalos a vista d'ocell. Aquest cop hem après la lliçó i hem demanat que ens pugessin fins a Xyloskalo amb cotxe. El camí pren la direcció oposada al Gingilos i s'enfila pel vessant sud fins arribar a una pista, que en uns revolts supera un coll i es perd cap a llevant. Desviant un centenar de metres de la pista, el refugi Kaller gi corona un bastió que s'enlaira damunt el barranc de Samaria. Aquesta situació privilegiada el converteix en una terrassa-mirador de les Muntanyes Blanques i de l'esvoranc de Samaria. Per sort, hem reservat el lloc, perquè els guardes probablement haguessin tancat. Marxen a comprar a Hania, però pensen tornar cap a les quatre de la tarda; comptant que l'ascensió al Melindaou ens portarà unes 6 hores (anar i tornar), el refugi ja tornarà a ésser obert.

Carreguem les cantimplores, ja que avui no trobarem aigua, i seguim la pista que davalla cap a l'est. Aquestes pistes no són normalment obertes al trànsit, i són d'ús exclusiu dels ramaders de la zona (i algun guarda espavilat). En arribar a una pleta la deixem i ens enfilem per un camí calcari força carstificat, amb matolls punxents com a única vegetació capaç de resistir la sequera. Cal remarcar la feina dels grups locals en marcar camins, ja que el terreny no presenta excessius trets

diferenciadors, i faria difícil escollir la ruta, si no fos per l'ajuda d'aquestes marques.

Al cap d'una hora de ziga-zagues esmorzem a la carena. Cap al sud el vessant cau vertiginosament cap a l'engorjat de Samaria, que es perd al fons entre la broma. La fresca d'ahir s'ha transformat en calor i s'agraeixen les breus salutacions de la brisa. El recorregut va superant els diferents cims secundaris de la carena a tota cresta, amb marques ocasionals que permeten anar trobant els millors passos entre el pedregam inacabable. Finalment, al coll abans del Melindaou ens retrobem amb l'E-4, gran recorregut que travessa l'illa d'oest a est, i que passa just pel davall del cim i damunt la muralla de Samaria. Arribar al cim ens ha costat gairebé quatre hores. Mirant al Pachnes ens sorprèn la poca distància que separa la forest mediterrània del paisatge lunar. Pedra, soledat, sequera, amb colors passant del blanc a l'ocre i vermellós, amb algun rar encontre amb algun extraterrestre com nosaltres. En tot cas, ni rastre de la NASA ni dels seus estranys artefactes. Un cop al refugi, el temps per gaudir és abundant i contemplem les tonalitats que el capvespre atorga als nostres vigies de pedra mentre la lluna, curiosa, apareix per no perdre's l'espectacle.

Queda la part final de la sortida, que ens portarà, després de gairebé 1.700 m de davallada, fins a Agia Roumeli, localitat situada a la costa sud i que no disposa de comunicació per carretera. Mentre baixem, escoltem una contínua remor d'autocars que dipositen el seu carregament humà a Xyloskalo. El ferri recollirà tots els turistes "organitzats" al final de la tarda a Agia Roumeli, per portar-los a Hora Sfakion, on altres autocars s'encarregaran de dur-los als seus llocs de partida.

Al principi el camí, d'una amplària considerable i protegit per baranes, perd alçària ràpidament fent ziga-zagues, enmig del bosc mediterrani que recorda, a qui l'hagi recorregut, la baixada del mirador de los Brecitos fins al fons de la Caldera de Taburiente (illa de la Palma). Gairebé una hora de descens ens porta fins a la capella d'Agios Nikolaos on els xipresos mil·lenaris permeten algunes clarianes que hom aprofita per fer un dels descansos tradicionals del recorregut. L'aigua baixa pel fons del barranc de forma intermitent, sense que arribem a comprendre exactament les raons de la seva curiositat i de la seva vergonya. De tant en tant s'obre cap al N/NE alguna vall que neix al peu de les muralles del Melindaou, el Pachnes i altres companys de colla. L'accés hi és difícil, tant físicament com legal, puix que cal un permís especial per sortir del recorregut principal.

A gairebé mig camí arribem al poblet de Samaria, habitat fins el 1962 i evacuat per protegir l'entorn natural. Samaria és una contracció d'"Osia Maria", una santa menor de la iconografia ortodoxa, en honor de la qual trobem una església del segle XIV no gaire lluny del poble. A partir d'ací les parets del congost, que poden fer uns 300 m d'alçària, es van aproximant progressivament fins a arribar a les anomenades "Sideroportes" (Portes de ferro) on dues persones amb els braços estesos abasten tota l'amplària. La proximitat del final ja es fa notar. Si fins ací contínuament trobàvem gent en la mateixa direcció que nosaltres, a partir d'ara el flux de gent que ve des d'Agia Roumeli és constant. No és un lloc massa recomanable pels amants de la tranquil·litat, a menys que es planifiqui la sortida evitant les hores de màxima afluència. Un parell de quilòmetres abans del mar, coincidint amb les primeres construccions agrícoles de l'antic poble d'Agia Roumeli, el Parc Nacional estableix els seus límits i ofereix al visitant la possibilitat d'asseure's i paladejar una merescuda cervesa. És encara d'hora i aprofitem per dinar en un dels "xiringuitos" que hi ha a la vora de la platja. Contemplar el mar en calma és una activitat força relaxant, de manera que ens queden ànims per agafar el brancal sud del

GR E-4 que voreja tota la costa i anar a la capella d'Agios Pavlos, construïda amb una heterodoxa barreja de materials arropats pels voltants. La capella recorda el lloc on va fer cap sant Pau en una de les seves expedicions, empès per la tronada.

Nosaltres no hem vingut empesos per la tempesta; mentre la posta de sol va pintant el mar de color daurat i desfem el camí, som conscients que hem vingut empesos pel misteri de conèixer una terra alhora tan semblant i tan diferent de la nostra, i que des del ferri que ens portarà a Sfakia va exhibint una darre-re l'altra una successió de gorges que són com tantes altres portes d'entrada a un país feréstec i que ens conviden a tornar -hi.

Jordi Gàzquez

Llibres d'interès:

CRETE. The White Mountains. Loraine Wison. Cicerone Press.

Trekking in Greece. Lonely Planet Walking guide

CRETE. Off the beaten track. Bruce & Naomi Caughey. Cicerone Press

Minoan Crete. Andonis Vasilakis. Adam Editions

Webs d'interès:

www.explorecrete.com

www.bus-service-crete-ktel.com

www.climbingcrete.com

Telèfons útils:

Estació d'autobusos d'Iraklio (destinació Hania):
2810.221765

Estació d'autobusos d'Hania:
28210.91288

Club Alpí d'Hania (pel refugi Kallergi):
28210.44647

Alps 2003

Arxiu: Andreu Bernadó

Amb 4.568 m, el Zumstein (la punta central i esquiable del Mont Rosa) va ser l'objectiu triat per l'Aureli per assolir el seu primer quatre mil. Força alt, si es té en compte que als Alps no hi ha gaires llocs on pujar els esquís més amunt.

Aquest cim esplèndid, el vam assolir sense més dificultats que el seu desnivell i la nostra adaptació a l'alçada, però també sense una consciència clara de la seva dimensió, que se'ns faria evident després d'una hora de baixada i quan l'embull d'esquerdes ens va aturar. Aquell dia no hi havia traces i vam haver d'esperar un grup de tres, que pujava amb un guia, cap a la Gnifetti (ens va semblar), i que possiblement baixarien també per allí. Molt còmodament per nosaltres, així va ser.

Per contra, al dia següent fracassaríem en un intent a l'altiu Nordend: un temps núvol, fred i vent, s'ajuntaria amb el formidable pendent d'aquesta dent i ens faria enrere. És una muntanya que vol temps, força i tècnica. No és gens fàcil.

Després de passar nit a l'amable Mont Rosa Hutte, la meteorologia adversa va forçar-nos a tallar l'itinerari que ens havia de portar a Saas per l'Adlerpass, tombant, doncs, cap a Zermatt, per la llarguíssima gelera de Gorner. És penós, però l'evident regressió

de les geleres alpines està afectant molt aquesta, i el salt final porta camí de restar impracticable. Aquest pas, que no fa gaires anys era una còmoda baixada, ens va costar horas de por i esforços.

Sortint amb el remuntador de Zermatt, ja amb el Feliu, vàrem pujar al Breithorn (4.156 m) per fer la foto de grup, i des d'allí —sense cap vergonya— resseguirem la traça de la Cursa Mezzalama per sota del Pòl-lux, fins al cim del Càstor (4.228 m) i per tota la ventada i espectacular aresta que va des d'aquest cim fins a la Punta Felik, baixant a passar nit al Quintito Sella. He de reconèixer que sense la traça feta, aquest itinerari seria difícil.

Des d'aquest bonic refugi, pujàrem de nou a la traça de la Cursa i —ja amb els corredors i quasi com part d'aquest espectacular circ— vam passar el Naso del Lisskam (4.130 costeruts metres i vent, molt vent una altra vegada) i avall la gran baixada, amb ambient de cursa, acabant així l'estada a l'hivern alpí, fins a Gressoney, on vuit dies abans havíem deixat la primavera.

Vam anar i tornar bé: el Lluís, l'Aureli, el Feliu, l'Agustí i l'Andreu.

Andreu Bernadó

Apunts i comunicacions

- El Centre Excursionista de Lleida, juntament amb el Centre Excursionista de Catalunya, el Foment Excursionista de Barcelona, la Unió Excursionista de Terrassa i el Club Muntanyenc Sant Cugat, ha presentat un recurs contenciós administratiu contra el Decret 56/2003, de 4 de febrer, de la Generalitat de Catalunya, publicat al DOGC de 7 de març de 2003, pel qual es regulen les activitats físicoesportives en el medi natural.
- Encara podem gaudir de la magnífica exposició de Teresa Aranda, a qui aprofitem per felicitar-la.
- Agraïment al Cineforum dels serveis culturals de la Universitat de Lleida per la seva col·laboració en els divendres al terrat, i que han tingut la gentilesa de prestar-nos les pel·lícules *Tempestad en el Montblanc* d'Arnold Fanck i *La luz azul. Una leyenda de los montes dolomitas*, de Reni Riefenstahl, Projectades al "CINEMA AL TERRAT".
- Recordem que la TRANSMONTSEC tindrà lloc el diumenge 5 d'octubre.
- El divendres 17 d'octubre se celebrarà el sopar anual d'esquí de muntanya, on també es prepararà el programa de sortides de la temporada 2003-2004.
- Obert el termini per a la presentació de les obres del XV Premi Fotogràfic Òscar Ribes, fins el 31 d'octubre.
- L'equip del Centre, compost per Maria Bedoya i Anna Farre-ro, va participar el passat cap de setmana del 5 i 6 de juliol en el 1r Raid Femení.
- El passat 1 de juliol, en commemoració del 50è aniversari de la primera ascensió a l'Everest, el Molt Honorable Senyor Jordi Pujol va fer una rebuda oficial al Palau de la Generalitat als alpinistes catalans que han assolit el cim de l'Everest, entre els quals hi ha els lleidatans i membres del Centre, Araceli Segarra, Juanjo Garra i Francisco Gan. A causa dels seus compromisos, els dos primers es troben a l'Himàlaia intentant assolir el K2, i Francisco Gan per motius professionals, no van poder assistir-hi, però familiars seus els van recollir el guardó. També hi va ser present la nostra presidenta, Mercè Ciutat.
- Fins el 31 de juliol, de 5 a 9 del vespre, al telèfon 93 6832661, els interessats us podeu inscriure al "Curs de monitors de lleure amb formació d'excursionisme", que

s'impartirà del 30 d'agost al 9 de setembre d'aquest any, a Castellar de N'Hug, amb un total de 100 hores i al preu de 285 euros.

- Els nous socis del Centre, a qui donem la benvinguda, són: Oriol Cuadrat Gigó, Óscar Falcon Soldevila, Ferran Hernández Tobeña, Josep Ramon Correal Mòdol, Mari Carme Jové Górriz, Àngel Castro Ribera.
- Volem agrair la generositat de tots aquells que ajuden a fer més gran la nostra biblioteca, i en especial la demostrada per la Dolors Sistac.
- L'Eli, l'Abel, el Dominic i el Joan Roca són a fer el Muztag Ata (7.546 m) amb esquís de muntanya. Els desitgem molts èxits.

LA NOSTRA BIBLIOTECA S'HA INCREMENTAT AMB ELS SEGÜENT LLIBRES:

- **LAS 100 MEJORES ESCALADAS DE CATALUÑA** (P. SOLDEVILLA ROSSEL, Ed. BARRABÉS)
- **PETIT MATERIAL D'ESCALADA**
- **MONTSERRAT-ASCENSIONES DE LEYENDA** (A. GARCÍA PICAZO)
- **ROQUES, PARETS I AGULLES DE MONTSERRA T-REGIÓ DELS FRARES**
- **ENCANTATS** (J. M. RODÉS I F. LABRAÑA. Ed. ABADIA DE MONTSERRAT)
- **ROQUES, PARETS I AGULLES DE MONTSERRA T-REGIÓ DELS ECOS** (J. M. RODÉS I F. LABRAÑA. Ed. ABADIA DE MONTSERRAT)
- **LA DENT D'ORLU. ESCALADES EN ARIÈGE** (J. D. ACHARD. Ed. J'IDÉE)
- **ROCACORBA** (LUIS WILLAERT I GARCIA. Ed. ABADIA DE MONTSERRAT)
- **ESCALADA EN ANDORRA** (CARLO FERRARI. Ed. FEDERACIÓ ANDORRANA DE MUNTANYA)
- **TREKKING IN THE MOROCCAN ATLAS** (RICHARD KNIGHT. EDITORIAL TRAILBLAZED)

- **AJACCIO** (LAURENT CHABOT. Ed. ÉDISUD)
- **MONTSERRAT-GORROS** (LLUÍS ALFONSO I XAVIER BUXO. Ed. BEAL)
- **TREKKING IN THE CAUCASUS** (X. KOLOMETS I A. SOLOVYEV. Ed. CICERONE)
- **CORTE** (LAURENT CHABOT. Ed. ÉDISUD)
- **CASTELLARÀS LA QUAR** (D. ALOY I M. LLEONART. Ed. ABADIA DE MONTSERRAT)
- **PANORAMAS DES PYRENÉES** (ALAIN BOURNETON. Ed. GLÉNAT)
- **SOMMETS DES ECRINS** (F. CHEVAILLOT, P. GROBEL I J. R. MINELLI. Ed. GLÉNAT)
- **HAUTES CIMES DU MONT-BLANC** (F. LELONG I J. L. LAROCHE. Ed. GLÉNAT)
- **MONT-ROIG-CERTASCAN-VALL DE CARDÓS** (E. MARTÍN I M. BROCH. Ed. AB. DE MONTSERRAT)
- **SERRA DE FINESTRES** (LLUÍS WILLART I GARCIA. Ed. ABADIA DE MONTSERRAT)
- **EL CAMINO DE SANTIAGO EN BICI** (AA.VV. Ed. SUA)
- **KILIMANJARO & MOUNT KENYA** (CAMERON M. BURNS. Ed. CORDEE)
- **ITINERARIS D'ESQUÍ DE MUNTANYA-DE LA PICA D'ESTATS A L'ANETO** ORIOL GUASCH I TERRÉ. Ed. PROA)
- **THE MOUNTAINS OF TURKEY** (KARLS SMITH. Ed. CICERONE)
- **MONTSENY DE PONENT-BTT** (T. BRUGUERA I J. LÓPEZ)
- **BTT POR EL MONTSEC Y LA BAJA RIBAGORZA** (X. CORDENA I S. LEGAZPE. Ed. PRAMES)
- **ALASALTO DEL KHILI-KHILI** (W. E. BOWMAN. Ed. BARRABÉS)
- **RECUERDOS DE UN MONTAÑERO** (HENRY RUSSEL. Ed. BARRABÉS)
- **LUGARES MÁGICOS DE EUSKAL HERRIA** (J. MUÑOZ I M. RAMÍREZ. Ed. SUA)
- **DE LAS HERAS** (AA.VV. Ed. PIRINEUM)
- **EL PRIMERO DE LA CUERDA** (ROGER FERSON-ROCHE. Ed. BARRABÉS)
- **ANUARI DE L'ESPORT CATALÀ** (NÚMERO 9)

DONACIONS

- **GUIA GR. PR. RÍO ROSA Y PIEDRA** (F. A. MONTAÑISMO. DONAT PER Ed. PRAMES)
- **DEL BRUC A L'EXTRAPLOM** (DE JOAN ENRIC FARRENY, DONAT PER DOLORS SISTAC)
- **MAPA BOSC "TATRY"** (DONAT PER FELIU IZARD)
- **POSETS-MALADETA** (GUIA AMB ESQUÍS DE MANEL BOSCH, DONAT PER Ed. PRAMES)
- **DENALI CLIMBING GUIDE** (R. J. SECOR, DONAT PER L'EXPEDICIÓ MACKINLEY 2003)
- **PEDRAFORCA. TODAS LAS ASCENSIONES Y ESCALADAS** (DE JOAN MIQUEL DALMAU, DONAT PER UKA UKA)
- **AMB L'ESPERANTO A LA MOTXILLA** (JOAQUIM MARCOVAL. PAGÈS EDITORS)
- **PLA D'ACCIÓ LOCAL** (AJUNTAMENT DE LLEIDA)
- **RUTA VERDAGUER** (DONAT PER SENDERS DE CATALUNYA)
- **BIELSA I TELLA-SIN** (DONAT PER Ed. PRAMES)

El glacialisme pirinenc, avui (3a part)

Massís de la Maladeta (3.308 m) i Aneto (3.404 m). El més alt dels cims pirinencs serva també la més gran de les seves glaceres. Però també aquí el retrocés del glaç ha estat inexorable. La petita glacera d'Alba, la més ponentina del massís, ha quedat reduïda a una congesta de neu dura, sovint glaçada, de poc més d'una ha. Segueix la glacera de la Maladeta, entre l'estrep que davalla dels pics Mir i Delmàs, i la cresta dels Portillons. De les 121 ha que ocupava a la Petita Edat del Gel, en queden només 54, fraccionades en dues llenques separades per un contrafort del pic Cordier. És la tercera dels Pirineus per la seva extensió. L'any 1828 hi desaparegué el guia Barrau, que caigué dins de la rimaia. El seu cos va ser retornat per la glacera l'any 1931, 107 anys més tard, havent recorregut uns 14 m per any.

A llevant de la cresta dels Portillons, la glacera d'Aneto és encara la més gran de tota la serralada. Les 261 ha que abastava a la Petita Edat del Gel s'havien reduït a 132 l'any 1980, i a 90 ha actualment. És una de les més ben estudiades dels Pirineus. Fa anys el seu gruix era de 50 m, però potser l'estimació era errònia per defecte, ja que s'han sondejat esquerdes de 80 m de fondària. El seu avenç es mesurà en uns 35 m a l'any , que ara són bastants menys. Tot i ser la més visitada dels Pirineus, amaga, com les altres, un perill en les esquerdes. Fa uns anys, una jove estudiant de Tolosa de Llenguadoc va caure en una, prop del coll de Coronas. El seu cos no es va poder recuperar, i serà retornat per la glacera en un futur més o menys llunyà.

Més a llevant de la d'Aneto hi ha la glacera de Barrancs (1 ha), encaixonada entre dos estreps de la muntanya, i la de Tempestats (21 ha, fraccionada recentment en dues masses), al peu dels pics de Margalida i Tempestats. També aquesta té la seva història negra: a l'estiu del 1954, el malaguanyat pirineista Joaquim López Valls va ser precipitat dins de la rimaia per la caiguda d'una roca. El seu cos va reapareixer a la part inferior del front glaçat, ara fa un parell d'anys.

Altres masses de gel del massís són purament residuals, sense caràcter de glacera. Hi ha les dues geleres de Salenques (6 ha cadascuna) i la moribunda glacera de Coronas (3 ha, quan als anys vuitanta encara en tenia 13, i 37 al segle XIX), refugiada a més de 3.000 m d'altitud, l'única que resta encarada al sud en tota la serralada, un cop desapareguda la de Literola, també al peu del pic d'Aragüells i sobre l'estany de Cregüeña hi ha una glacera-congesta permanent de 2 ha.

En temps dels primers ascensionistes existia la glacera de Llosars, a migjorn del pic de Tempestats, que vaig poder fotografiar reduïda a l'estat de gelera cap als anys vuitanta, i de la qual només en resta avui dia una congesta que no sembla permanent.

Mont Valier (2.838 m). L'especial ubicació al nord de la zona axial pirinenca afavoreix aquest cim amb una climatologia atlàntica i una bona innivació. Com a resultat, serva la gelera d'Arcouzan que, tot i la seva minsa extensió (2 ha) mereix el nom de glacera, amb esquerdes ben evidents.

Sotillo (3.073 m), Pica d'Estats (3.143 m), Montcalm (3.077 m). Aquest gran massís pirinenc, no té, com la seva altitud es mereix, cap glacera actual. Però tant a la part alta de la coma de Riufred com a la coma d'Estats, ambdues al vessant francès, romanen respectables congestes que, a la darrerria d'estiu deixen al descobert el gel subjacent, que sovint exigeix l'ús de crampons si es vol progressar fora del camí traçat. L'extensió conjunta d'aquestes geleres ocultes és d'unes poques ha. El mapa de la Vall Ferrera traçat per Ramon de Semir als anys trenta, inclou la gelera de la coma de Riufred, aleshores més gran que avui dia. La punta Gabarró (3.115 m), al SE de la Pica, té encarada al nord una esvelta canal que fins no fa massa anys servava la neu tot l'estiu. Els darrers temps, però, també aquesta canal perd la neu cada vegada més aviat.

El Pirineu Oriental. Ni a la Tossa Plana de Lles, ni al Puig Pedrós, el Carlit o el Puigmal hi ha acumulacions permanents de gel o neu, o hi són d'extensió molt petita. El Canigó, en canvi, que és el grup important més oriental, serva una petita gelera permanent al fons de la gorja de Balag, entre la Pica i el Barbet. També a la Comalada hi ha un gor g amb gel més o menys permanent. L'extensió d'aquestes geleres és molt minsa, uns poques ha en total.

Resumint: la superfície ACTUAL conjunta de les glaceres pirinenques és d'unes 650 ha, o sigui 6,5 km². Afegint-hi unes 100 ha més que, pel cap baix, poden sumar les geleres i congestes permanents, el total arriba als 7,5 km². Franz Schrader, a la darrerria del segle XIX, avalua la superfície ocupada pel glaç pirinenc en uns 30 km². Tot i que, com ja hem vist, algunes de les estimacions de Schrader eren sovint errònies per excés, la comparació de les dues xifres mostra la dramàtica regressió de les glaceres al llarg del segle XX.

Sovint s'ha exagerat molt l'extensió de les glaceres dels Pirineus. El comte Russell, per exemple, escrivia a *Souvenirs d'un montagnard* i referint-se a la glacera d'Aneto: "...C'est une surface entièrement blanche ou bleue, formant un vaste carré dont chaque côté a, plus ou moins, trois kilomètres..." El mateix Russell atribuïa una llargada de 5 quilòmetres a la d'Ossoue, al Vignemale. Tot i que ell va veure aquestes glaceres en la seva plenitud a la Petita Edat del Gel, les seves apreciacions eren

Arxiu: Manuel Cortés

La moribunda glacera de Corones, refugiada a gran altitud sota el pic d'Aneto

molt exagerades. No endebades Schrader l'acusava de fer servir els ulls de la imaginació.

Però no era tan sols al segle XIX quan hom exagerava. Vegeu allò que escriu Patrice de Bellefon a la seva obra *Pirineos, las 100 mejores ascensiones*: “El retroceso de los glaciares hace lamentar a algunos que la superficie de los hielos perpetuos no exceda de 40 km cuadrados...” O R. Plandé (1947) a *La nieve y los glaciares en el Pirineo*: “... el glaciar de la Maladeta... tiene 1.420 metros de largo por 1.400 de ancho. El de Aneto, mucho más vasto y hermoso, se extiende 4 km de largo y 1.800 metros de ancho...” Com veiem, dimensions molt superiors a les màximes que ambdues glaceres van atènyer en plena Petita Edat del Gel.

No tots, però, han vist aquestes glaceres amb els ulls de la imaginació. A *Les Pyrénées, de la montagne à l'homme*, podem llegir: “On estimait en 1939 leur surface totale à une vintaine de km². Elle était tombée à la moitié de ce chiffre entre 1950 i 1960.” Hi estem plenament d'acord. Segons les dades resultants de sengles estudis duts a terme per les Universitats de Barcelona i de Saragossa, i de les obtingudes de l'IGN francès, la superfície glaçada dels Pirineus era d'entre 9 i 10 km² cap als anys vuitanta. Ja hem dit que entre 1960 i 1980 hi va haver un període d'estabilitat.

I EL FUTUR?

Una glacera, és clar, no desapareix en només uns anys com ho pot fer una petita gelera. Però si les condicions adverses tenen prou durada, també les glaceres, per grans que siguin, estan condemnades. Segons Sten Nilson i David Pitt, investigadors de l'UN Environment Programme, si l'evolució climàtica actual es manté, a l'any 2100 hi quedarà ben poca cosa de gel i neu als Alps. No tots els experts tenen una visió tan pessimista, però tots preveuen la desaparició de les glaceres alpines a mig termini. Bé, si els Alps s'han de quedar sense glaceres, quin futur tenen els Pirineus? No és difícil de preveure. El següent quadre, on es reflecteix la disminució que han experimentat les principals masses de gel de la serralada, ens permet fer de futuròlegs sense dificultat:

L'anàlisi d'aquestes xifres és eloqüent, i se'n poden treure algunes deduccions. Per exemple:

1) La major part de les glaceres van perdre més de la meitat de la seva extensió en només un segle. I algunes van perdre més (Tempestats, Seilh dera Baquo i Mont Perdut), van minvar en 2/3 de la seva superfície primitiva. La pèrdua de volum és molt més considerable encara, però impossible de quantificar exactament. Se

Superfície en ha ocupades per les glaceres els anys expressats

Glacera Finals	segle XIX	1980	2000	% de pèrdua
Les Néous (Balaitús)	75	38	31	-58%
Ossoue (Vignemale)	170	88	70	-59%
Gl. N. de Mont Perdut	234	87	63	-73%
Llardana (Els Pocets)	49	23	19	-61%
Gl. Seilh dera Baquo	100	43	30	-70%
Gl. de la Maladeta	121	60	54	-55%
Glacera de l'Aneto	261	132	90	-65%
Gl. de Tempestats	83	34	23	-72%

sap que algunes glaceres han perdut 20 o més metres de gruix des de l'època de les primeres ascensions. Un exemple ben conegut és la glacera de Pays Baché, al Pic Long, com ja hem dit abans.

2) En els darrers vint anys, la disminució ha estat d'entre un 18% i un 20% per a la major part de les glaceres considerades, amb notables excepcions: les del Mont Perdut han minvat un 28%, la del Seilh dera Baquo cosa d'un 30%, com també la d'Aneto, i la de Tempestats ha perdut fins a un 33%, sempre referint-nos a superfície, ja que no sabem la pèrdua de volum, per força més gran.

El futur de les nostres glaceres es veu, doncs, bastant fosc, malgrat la blancor del seu gel. Si segueix el ritme actual, sembla que cap a l'any 2050 no hi quedarà cap glacera al massís de Pocets ni tampoc al sector axial que va des del Gourgs-Blancs al Malpàs. Hauran desaparegut les glaceres del massís de Pic Long-Neouviela. I també les petites glaceres del circ de Gavarria, com ja no n'hi ha ara a cims tan alts com la Pica d'Estats, Besiberri, Gran Bachimala o Batoua.

Probablement subsistiran, sempre referint-nos a l'any 2050, però molt més reduïdes, les glaceres d'Ossoue i d'Aneto, i qui sap si també les de les Néous, Mont Perdut i la Maladeta, de forma residual. Així i tot, però, a mig termini també aquestes estan condemnades a la desaparició. Quina serà la darrera a desaparèixer? No ho sabem, és clar. Evidentment, hem de triar entre la d'Ossoue i la d'Aneto. Atesa l'evolució que han experimentat ambdues al llarg del darrer segle i, també, els últims vint anys, sembla que la d'Ossoue té més possibilitats al seu favor. I personalment tinc la impressió que aquesta serà la darrera supervivent. Si més no, perquè és tan bonica... De totes maneres, el futur no el sap ningú. I no és forassenyat pensar que, dintre de molts, moltíssims segles, seguint l'inexorable roda dels processos climàtics, el gel pot tornar als Pirineus i reconquerir les valls que en un temps molt llunyà eren el seu domini. Qui ho sap?

Manuel Cortés

Bibliografia consultada:

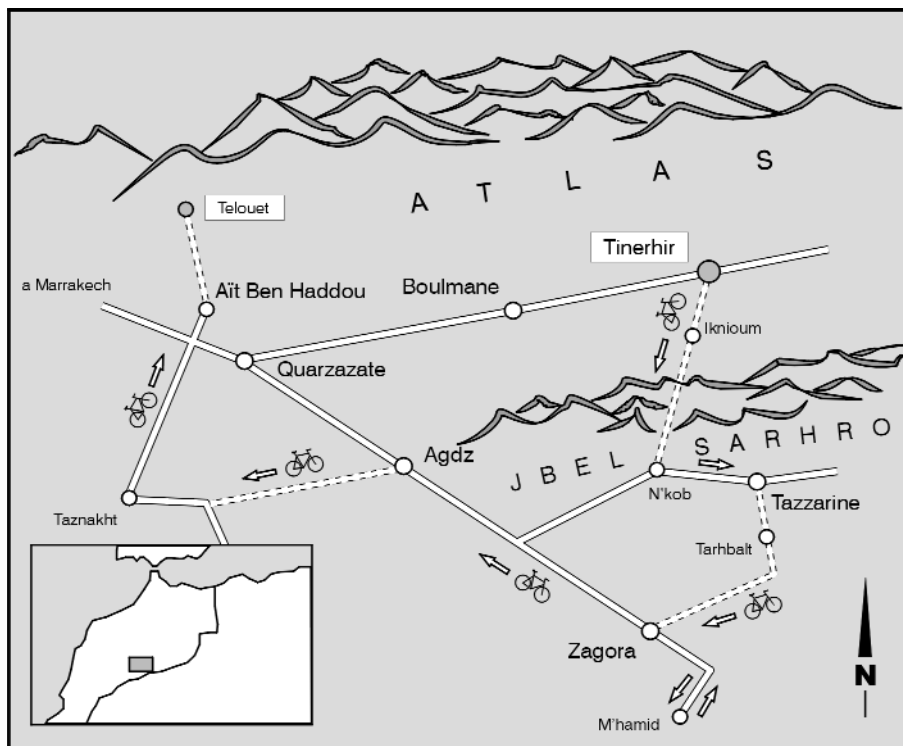
- CATÀLEG DE LES GLACERES DE LA PENÍNSULA IBÈRICA. Equips de Geomorfologia, UB. MUNTANYA, 1981, pp. 435-440, i 497-503. CEC, Barcelona.
- À LA DÉCOUVERTE DES GLACIERS DES PYRÉNÉES. Francis Joseph. PYRÉNÉES, núms. 177, 178, 181, 182. Musée Pyrénéen de Lourdes, 1994-1995.
- LOS GLACIARES PIRENAICOS ARAGONESES. Boletín Glaciológico Aragonés. Diputación de Huesca, 2002.
- INSTITUT GÉOGRAPHIQUE NATIONAL. Cartes 1/25.000. Bagnères de Luchon, Balaïtous-Vignemale, Gavarnie-Neouvielle, Neouvielle-Vallée de l'Aure.
- PIRINEOS. LAS CIEN MEJORES ASCENSIONES. Patrice de Bellefon, Ed. RM, 1977.
- PIRINEOS, MONTAÑA Y LUZ. D. Sorbe, J. M. de Faucompret, M. Berot. Ed. Publi-Action, Lons, Billere.
- PIRINEOS. 1000 ASCENSIONES. Miguel Angulo. Ed. Elkarallean, Donostia, 1999.
- LA NIEVE Y LOS GLACIARES EN LOS PIRINEOS. R. Plandé. Rev. Pirineos, núm. 5. CSIC, Zaragoza, 1947.
- GEOLOGÍA. II parte. Meléndez-Fuster, pp. 831 i seg. Paraninfo, Madrid, 1973.
- LA MOBILITÉ DES PAYSAGES MÉDITERRANÉENS. Hommage a Pierre Birot. Pp. 179 i seg. Revue Géographique des Pyrénées. Toulouse, 1984.

I a més, a INTERNET:

www.pirineos.com/article/articleview
www.aragonesasi.es/natural/epglacia.htm
http://nsidc.org/data/fgdc/ggd_285rockglac_pyrennes
<http://ham.chef.fiscal.fr/glaciers>

www.barrabes.com/foro/opinion
fyl.unizar.es/PRYSMA/PIRINEOS.html
<http://www.pyrenees-team.com/pteam>
<http://www.pyrenees-pirineus.com/GLACIERS>

El Marroc en bicicleta. Un país de contrastos

Planificació

Tot va començar igual que en els darrers anys, una trucada telefònica dels companys de Lleida que em plantegen la qüestió d'on hem d'anar pel pont de la Puríssima. Tot era una incògnita, teníem l'opció entre Costa Rica, Namíbia o el Marroc. Ràpidament va prendre consistència l'anada al Marroc.

Que marxàvem amb la bicicleta no hi havia cap dubte, ja que ens sembla una bona manera de fer turisme, així podem conèixer més bé la gent del país. Que anàvem al Marroc, era una qüestió de proximitat i de llunyania. Proximitat quant a la distància i llunyania quant al sistema de vida de la gent que pobla aquest continent tan ple de sorpreses i de somnis.

Sortim amb les alforges plenes d'il·lusions, el mapa Michelin a escala 1/1.000.000, la informació d'Internet d'un viatge similar d'uns catalans i fotocòpies d'un llibre de rutes amb 4x4 de la marca Opel. També portem l'experiència d'anteriors viatges amb bicicleta i una bona dosi de sentit comú. Aplicant aquest sentit comú, triem una època que ens sembla idònia per dues raons: la primera és tenir una certa "habilitat" a transformar un pont de quatre dies en un aqüeducte de tretze, i la segona és fugir de les estacions caloroses, ja que el sol africà ens subministra una temperatura més que gratificadora per a la pràctica del ciclisme.

No obstant això, tenim molt clar i definit l'itinerari que volem fer. Des de Tinerhir creuar el Jebel Sarhro (jebel = "muntanya") fins a Tazzarine, i des d'aquí per planúries ermes i pedregoses fins a Zagora, vila situada al bell mig dels palmerars del Oued Dra (oued = "riu").

Dissabte, 30 de novembre de 2002

La nit que hem passat fent bivac a l'aeroport de Ouarzazate ha estat més que fresca, hem passat fred. Quan el sol ens reconforta ens posem en marxa. Tenim un ordre del dia atapeït que consisteix a esmorzar, reparar una funda de cable malmesa en el transport aeri, cercar un vehicle que ens duguï fins a Tinerhir, fer el viatge i pedalar uns 50 km fins a Iknioum, als peus del Jebel Sarhro.

Comencem a pedalar uns 4 km abans d'arribar a Tinerhir (1.300 m) en una cruïlla amb indicador a Iknioum, ja que malgrat haver intentat seguir el rutòmetre de l'Opel no hi ha hagut manera de trobar la sortida des de Tinerhir. Com era evident, arribem a Iknioum (1.800 m) amb la llum dels frontals. L'"hotel" és tancat, el responsable de l'establiment està pregant a la mesquita. Estem en el ramadà, mes sagrat del calendari musulmà, dedicat al dejuni (mentre és de dia) i a l'oració. Després d'una llarga espera, l'hoteler fa acte de presència, la qual cosa ens assegura llit però no el sopar. A primera instància pensem que a nosaltres també ens

tocarà complir amb el precepte del dejuni del ramadà malgrat ser ben fosc. Finalment gaudirem d'un reconfortant àpat.

Diumenge, 1 de desembre de 2002

A primera hora fem la neteja, la reparació i la posada a punt de les bicicletes. Esmorzem i ens posem en marxa a les 9.30 hores. En 15 km pugem al coll, el Tizi n'Tazazert, de 2.300 m d'altitud (tizi = "coll"). És el reialme del material basàltic. Parem a fer un te al mateix coll, una família habita en aquest inhòspit indret venent begudes als pocs turistes que passem pel coll.

El descens es fa tan lent com la pujada, a causa del ferm força pedregós. Portem 25 km a una mitjana d'11 km/h, tot i que anem de baixada. Finalment trobem terreny planer. El panorama canvia, s'engorja, hi ha palmerars, conreus i canviem la pedra per la pols. Després de remuntar una meseta de dimensions impressionants entrem a N'kob, on anem directes a la kasbah (fortificació). És un complex turístic amb un notable nivell de qualitat. Ens dutxem amb aigua calenta i posem en estat de reprendre la marxa les màquines amb un bon repàs i neteja amb aigua a pressió.

Dilluns, 2 de desembre de 2002

Sortim a les 10.00 hores. Ens dirigim a Tazzarine per una ruta "goudronnée" de 35 km. Descansem, mengem i bevem abans d'afrontar el repte d'anar fins a Zagora passant per Tarhbalt, són 100 km en els quals no hi ha cap allotjament, només uns quants nuclis habitats escampats per tota aquesta gran extensió.

El panorama esdevé molt pla i feréstec. La pista planera, sense pedres, i sorra en quantitat suficient per poder circular sense gaires problemes. Quan arribem al nucli habitat més important que trobarem en tota la ruta decidim fer final d'etapa, per a la qual cosa hem d'allotjar-nos en una casa particular.

Dimarts, 3 de desembre de 2002

Ens llevem i el primer que fem és prendre el bon esmorzar que

ens ofereixen. L'hospitalitat d'aquesta gent tan humil sembla no tenir límit.

Seguim el camí per un territori que continua sent molt inhòspit. La ruta és planera, variada i amb pedra abundant. A uns 15 km entrem en una vall immensa que agafem en direcció oest (a l'est porta fins a Rissani) i deixem la direcció sud que dúiem fins ara. A estones el terreny no ens permet fer més de 8 km/h. En una haima ens indiquen que hem d'agafar una variant que hi ha després del coll, que encara és a 12 km. Al canvi de vall la pista millora sensiblement i podem progressar a un ritme més alt. Arribem a Zagora a tota màquina a tres quarts de quatre.

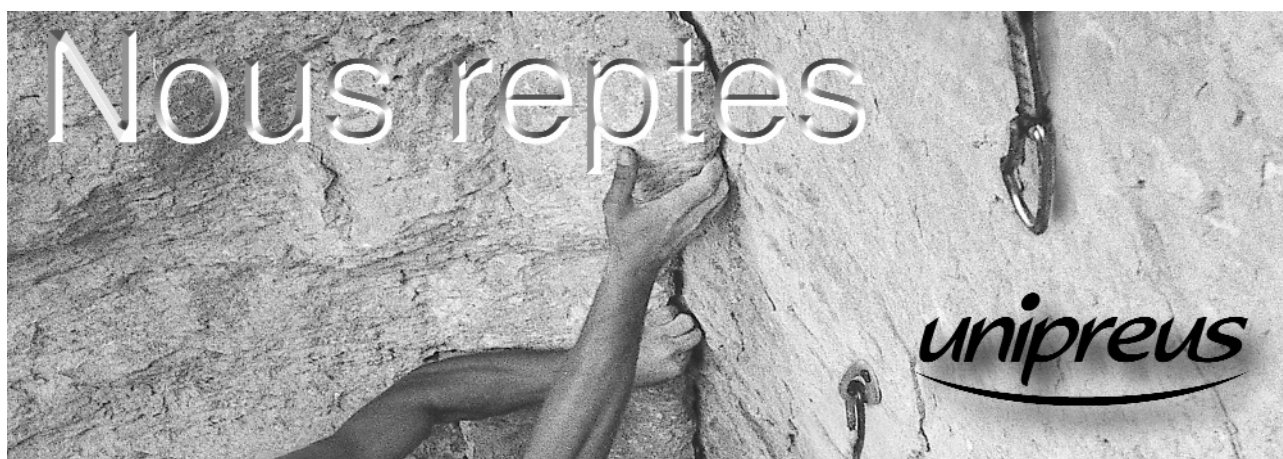
Dimecres, 4 de desembre de 2002

Avui ens ho hem pres amb molta calma, fent cas a la frase que més sentim a dir per aquestes contrades: "Prisa mata, amigo." Hem sortit a tres quarts de dotze per arribar a dos quarts de cinc a M'hamid. Hem anat sempre sobre asfalt, quasi sense repòs i pedalant durant més de 4 hores fins a M'hamid. Hem hagut de passar dos petits colls que han fet lenta la marxa i han accelerat el ritme cardíac.

A M'hamid lloquem un paquet que inclou 4 x4, sopar, dormir en haima i esmorzar. El campament està a uns 10 km de la població, però el camí fa voltes entre sotrac i sorra. El sopar és escàs; la dormida, intensa.

Dijous, 5 de desembre de 2002

Ens llevem abans que surti el sol; són les set del matí. La zona està despoblada, sense vegetació, amb una certa acumulació de dunes que estan ocupades per diversos campaments de tendes nòmades per als turistes. Per sort som uns dels pocs turistes i l'entorn està molt tranquil. L'esmorzar és frugal i ràpid. Tornem al poble, i tornem a regatejar de nou, ara pel preu del taxi fins a Zagora. Aviat arribem a un acord favorable.

Comencem a pedalar a tres quarts d'una del migdia en direcció a Agdz per la vall del Dra. Tot i que ens han dit que hi ha "beaucoup" d'hotels, nosaltres no en veiem cap. A uns 30 km d'Agdz trobem un alberg, fem preu i ens quedem. No volem fer salat altra vegada arribant de nit.

Divendres, 6 de desembre de 2002

S'ha acabat el ramadà. Avui tothom està de festa. Per la ruta no hi ha quasi ningú. Al matí fa fresqueta, després el sol africà escalfa l'ambient. Sortim a les 9.15 hores. Agafem la ruta asfaltada en direcció Agdz. Deixem a la dreta la cruïlla en direcció a Tazzarine. Quan duem uns 10 km seguim per una pista per remuntar el curs del Dra per l'esquerra. El panorama canvia totalment, palmeres, pobles, kasbahs, gent, criatures, oracions, festa i tot allò que justifica un viatge com aquest.

A migdia arribem a Agdz. Tot i no tenir cap lloc segur per allotjar-nos fins a Taznakh (quasi 100 km) no ens arronsem i continuem la jornada. Primer 15 km de goudron. Després 30 km de pista, que moltes estones ens permet rodar a 20 km/h. A 15 km de Bou Azzer (mines de cobalt) trobem una agradable sorpresa, una carretera asfaltada amb la qual no comptàvem. Quan hi arribem les últimes llums ens acullen. El primer xicot que trobem ens permet anar a dormir a casa seva. Ens hem d'allunyar uns 2 km en direcció a Taznakh.

Dissabte, 7 de desembre de 2002

Hem dormit al mateix habitacle que vam sopar, juntament amb cinc xicots de la família marroquina que ens acull. Ahir vam fruit d'un selecte assortiment de galetes amb cafè amb llet.

Després un cuscús abundant.

Al matí un desdejuni frugal, sessió fotogràfica, comiat i carretera. Pugem durant uns 4 km al Tizi n'Taguergoust. Descens ràpid fins a Taznakh. Esmorzem a base de truites i lloquem un

taxi per fer el trasllat fins a la carretera de Marràqueix a Ouzazate. Tornem a muntar les alforges a les bicicletes i tornem a agafar la carretera, que està asfaltada, fins a Aït Ben Haddou.

Diumenge, 8 de desembre de 2002

Al matí fa fred. Comencem a pedalar a les 9.15 hores. Després de 5 km d'asfalt, de nou la pista. EL paisatge canvia totalment. La vall és estreta, l'aigua és present arreu, tot un seguit de kasbahs, gent, quitxalla, conreus, verd... La marxa és lenta i agradable (mitjana inferior a 10 km/h). El panorama així ho demana, i algun tram de la pista ho exigeix pel pendent i pel ferm pedregós. Segons l'opinió general del grup és el tram més atractiu del viatge.

Al cap de 39 km retrobem l'asfalt. La carretera puja suau però constantment. Per la pista hem estat sempre pujant i baixant. Finalment, una rampa més inclinada ens conduirà fins a Telouet. Són les 15.00 hores i no trobem transport per anar avui mateix a Marràqueix. Per tant, decidim quedar-nos a dormir i agafar l'autobús demà al matí cap a Marràqueix.

Durant la visita a la kasbah de Telouet, tenim una sorpresa inesperada, quedem bocabadats pel luxe de dues dependències interiors, en contrast amb la ruïna que hi ha per totes les edificacions de fang de l'exterior.

9-10-11 de desembre de 2002

El viatge fins a Marràqueix, les passejades pels mercats, la immersió en les llums, els colors, les olors i els sabors de la plaça de Jemaa El Fna clouran el viatge inoblidable.

Manel Broch Guimerà

Banc Sabadell

De Mequinensa a Candanos

L'autocar ens deixa a Mequinensa a punta de dia. Tot i el temps perdut en posar-nos botes, quan sortim del poble encara no és veu ningú pels carrers. Potser perquè és dissabte i els vells fantasmes d'en Jesús Moncada (els del cafè de la Granota, de l'Edén o del Benjamín) se n'han anat a dormir tard.

Amb la fresca se'ns fa curta la pujada al Montnegre, fins i tot se'ls deu fer molt curta a uns quants que, poc amics de les pujades, ho han fet en taxi. En arribar dalt del pendís, de sobte, se'ns obre tot l'esbatanat panorama del gran pla dels Monegres —Monts Negres— que ens mostra un dels seus paisatges més jolius, conreus de sembrats i ametllers, isolats entre bosquets de pins vellutats de romani i timó florits. Només hi sobren les altes antenes i, sobretot, una casa de quatre o cinc pisos totalment fora de lloc en aquests plans despoblats. Caminem per l'antiga via romana que, per la vora de l'Ebre des de Tortosa, enllaçava amb la Via Augusta que anava de Barcelona a Saragossa passant per Lleida i Gelsa. Aquest camí s'anomena Camí del Diable; vés a saber perquè, ja que no hi ha ni barres americanes, ni cases de joc, ni altres signes diabòlics que el puguin fer mereixedor d'aquest infernal nom. En poca estona arribem a una bassa d'aigua folrada de pedra en un dels seus costats, això ens demostra la seva antigor, potser del temps dels romans. En aquest lloc fem la primera parada, per esmorzar.

El camí baixa a poc a poc, i la vegetació boscosa, pins, savi- nes... s'esclareix per donar lloc a camps de cereals cada cop més extensos. Seguim gairebé la direcció N fins que creuem l'autopista, aleshores girem per seguir un camí paral·lel a aquesta que ens porta decididament cap a ponent. Quan ja portem 16 km a les cames arribem al poblet de Cardell, despoblat, però amb

l'església restaurada i algun magatzem agrícola encara en ús. Cardell era l'última frontera de la nostra llengua per ponent, una petita aldea perduda en la immensitat dels plans. Ara li passa l'autopista a fregar, i això, paradoxalment, accentua el seu aïllament i la seva solitud. Els cotxes hi passen bronzint, sense una mirada, ni un record, ni tan sols conèixer el nom d'aquest llogarret on hi batzegà l'alè de la vida fins fa pocs anys.

En sortir de Cardell ens allunyem de l'autopista per passar un tosalet, i, a la vora del camí, trobem una antiga creu de terme, segurament col·locada per guiar els caminants. Encara que anem fent el camí amb guies i mapes, sempre són d'agrair aquestes velles senyals. Tornem a anar pel camí de servei de l'autopista que ja no deixarem fins a prop de Candanos. A cosa d'un quilòmetre i mig del poble, enllacem amb l'amplíssima "cañada real" que ens duu fins a una gran bassa d'aigua a tocar de les primeres cases.

Ja som a Candanos, meta de les nostres caminades d'enguany. Que lluny queda aquell dia de novembre quan vam sortir de la catedral de Tarragona, quan havíem de travessar les comarques del Tarragonès, de l'Alt Camp, del Priorat, les Garrigues, el Segrià i els Monegres. Quan teníem al davant les serres de Prades i de la Llena, i el Montmaneu i el Montnegre. Quan havíem de viure sis jornades de cansament, de fred i de calor, de gana i de set. També, però, de companyonia, de fer noves amistats, d'ajudar-nos a passar els mals moments, i de contar-nos les nostres facècies. Per això, quan vam pujar a l'autocar de tornada a casa, no vam poder evitar mirar enrere amb un xic de malenconia.

Pau Salla

mobles

l'ebenista

projectes i dissenys a mida

ctra. vall d'aran, km. 10,7 · 25124 rosselló (lleida) · tel. 973 73 27 79 · fax 973 73 27 16